

SLAGET VED HAGLEBU

Mannskapene på Haglebu med basesjefen, løytnant Peter F. Holst, dekknavn Ola Lien i spissen, hilser flagget under en morgenoppstilling.

4. artikkel av Ivar Johansen

1945
Da påsken var over og påsketuristene hadde dratt ned fra fjellet, ble vi forlagt på Djupsjøen som fast personell på basen der. Men bare etter noen få dager ble vi forflyttet til Haglebu der basesjefen løytnant Peter F. Holst med

gjøringen, som vi nå ventet ville skje ganske snart. Det store spørsmål var hvordan det skulle gå for seg — på fredelig vis eller etter kamp med de tyske styrkene. Det var over 300 000 tyske soldater under våpen i Festung Norwegen, og vi kunne frykte det verste. At de fortsatt var innstilt på kamp, skulle vi snart få erfare. Treningen på Haglebu gikk med liv og lyst, fra tidlig morgen til sena kveld. Det var nok av

gedal. Vi måtte være forberedt på at de ville ta seg opp til Haglebu. Det ble holdt krigsråd i hovedkvarteret og bestemt at vi i så fall skulle møte dem med våpen og ikke trekke oss bort fra stedet. Forberedelsene til kamp ble satt i gang.

Vår slagplan var fin — i hvert fall på papiret. Vi gikk ut fra at tyskerne mest sannsynlig ville følge veien, som gikk på østsiden av vannet og fram til huttene

Ett av lagene ved Ruglandsseter ble tatt ut for å gjenerobre høyden sammen med det laget som hadde måttet oppgi den. Under ledelse av Rolf Langum, som hadde sin bror blant de omringede på Grantangen, gikk lagene til angrep og klarte ganske raskt å drive tyskerne bort. I denne striden hadde tyskerne og de norske hirdfolkene som var med, store tap, og de fant ut at det var best å trekke seg tilbake. De hadde

våre kamerater var drept og at basen vår var ødelagt.

Jeg kan ikke huske at vi kjente frykt eller hadde noen form for panikk i rekkene så lenge kampene sto på. Men etterpå kom reaksjonen, da vi langsomt trakk oss nordover dalen mens et tysk speiderfly kretset lavt over oss og forsøkte å kartlegge vår retrertrute. For meg var det tyngste øyeblikk da vi sent på kvelden kom ut på en ås der vi så den

tyske transporten før fram og tilbake langs hovedveien, og fra en utkikkspost ovenfor setrene kunne vi i dagene etterpå følge tyske skipatrujer som krysset seg fram i den tunge nysnøen oppe i fjellet. Helt trygge følte vi oss ikke de første dagene, før vi så at tyskerne ga opp.

Og mens vi lå der oppe i snøen hørte vi på radioene våre at tyskerne kapitulerte i Europa. Tid-

bort fra at den motstanden tyskerne møtte på Haglebu var med og påvirket beslutningen om kapitulasjonen. Det skjedde samtidig med en lignende trefning i Matrefjellene på Vestlandet, der også norske liv gikk tapt, men hvor tyskerne hadde store tap. Disse hendelsene tilsammen kan ha gitt tyskerne inntrykk av at fortsatt kamp i Norge kunne bli en blodig historie, kanskje også

DRANHEN TIDENDE

101307

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie, 2014

dekket av en tynn, hadde etablert sitt eget kontor. Jeg glemmer ikke så lett skituren de 3-4 milene fra Djupsjøen til Haglebu med blytung oppakning og på vanskelige værforhold.

På Haglebu var det en utlært telegrafist i staben, fenrik Thon fra Larvik. Han var opplært i England og hadde i likhet med løytnant Holst hoppet ut i fallskjerm i Vassfaret. Han tok seg av vår videre opplæring. Ved siden av radiotrentingen var vi også med og forberedte det våpenkurs som skulle holdes for Milorg-polit. Vi fraktet våpen, ammunisjon og annet utstyr ned fra lagre inne på fjellet ved Reinsjøen og gjorde det klart til instruksjon og bruk.

Til å begynne med var vi en fast stab på 12-15 mann. Da kurset kom i gang i midten av april, var vi i alt ca. 100 mann som var forlagt i hytter og seterbuer rundt Haglebuvannet. Kursdeltakerne var tropp- og lagførere fra distrikt 141 som omfattet Nedre Buskerud, fra Røyken og Numedal i sør til Modum, Sigdal og Eggedal i nord.

Noen av kursdeltakerne kjente vi fra før, men for det meste var det nye ansikter for oss. Det var aktive Milorg-folk som etter et par ukers trening på Haglebu skulle vende tilbake til sine hjemstедer og lede de lokale hjemmefrontavdelingene ved in-

Løytnant Peter F. Holst hilser hjemmestyrene under marsjeringen på Bragernes torgv etter frigjøringen i 1945.

Meningen var å lokke dem i en felle. Vi ville slippe dem så langt fram mot hyttene nordøst for vannet som mulig og stanse dem ved ild fra forsvarsstillinger ved Ruglandsseter. Samtidig skulle vi fra godt skjulte stillinger på Grantangen, en halvøy som stakk ut fra vestsiden av vannet, beskytte angriperne bakfra og i flanken.

Tidlig om morgenen 28. april kom det bud fra bygda om at tyskerne og norske hirdfolk var på vei opp mot Nordbygda og Haglebu, og vi inntok våre stillinger. Samtidig ble det sendt en patrulje på fire mann under ledelse av Modum-gutten Erlend Berg nedover dalen for å følge hendens bevegelser. Alle rapporter gikk etter hvert ut på at Haglebu måtte være målet for tyskerne og deres norske medhjelpere. Vi hørte også skudd. Det viste seg at Berg og én av hans folk nær var blitt omringet av en norsk hird-avdeling, men de klarte å skyte seg ut og komme i sikkerhet.

Jeg ble forlagt med en walkie-talkie ved våre stillinger ved Ruglandsseter og sto i stadig kontakt med hovedkvarteret i en hytte ved nordenden av vannet. Fenrik Løvsjøen hadde kommandoen hos oss. Styrkene på Grantangen var ledet av fenrik Kjell Langum, og Ola Strand var plassert der med sin radiotelefon.

Ved 10-tiden om formiddagen nådde tyskerne fram til Haglebuvannet, men de gjorde ikke som vi hadde tenkt. I stedet for å følge veien og gå i den fellen vi hadde lagt for dem, gikk hovedstyrken over demningen og mot vestsiden av vannet. Bare noen få av dem tok seg fram mot Ruglandsseter.

Det ble derfor våre folk på Grantangen som måtte ta hovedstøyten, og de hadde gode stillinger også for dette formålet. De slapp angriperne helt fram til en åpen myrstrøkning på godt skuddhold fra tungen før de fyrte løs med sine maskingeværer.

Mange av angriperne falt i denne åpningen av terrenget, men tyskerne gikk likevel på. De tok sikte på å avskjære styrkene på Grantangen og klarte det også. De lyktes i å innnta en liten høyde innunder den bratte Haglebunatten. Denne høyden ble forsvart av et maskingeværlag fra oss, men våpenet klikket da de mer utværet angriperne stormet fram. I stedet for angriperne var det våre folk — ca. 20 mann — som var fanget i en felle. Nå gjaldt det å komme dem til unnsetning.

Vi hadde tildelt tyskerne et hardt slag. Noen av dem har senere fortalt at de ble overrasket over å møte så kraftig motstand på organiserte avdelinger som var utstyrt med mer våpen enn de selv hadde. Like gjerne oppgaver mistet 28 av angriperne livet, blant dem flere norske hirdfolk, mens omtrent like mange ble såret. Men seieren var kostbar. Sju av våre kamerater falt og to var hardt såret. Haglebubasen kunne vi ikke holde lengre. Hvis vi ikke kom oss unna, ville vi lett kunne omringes. Vi måtte regne med at tyskerne kunne komme igjen med større styrker, både fra Eggedal og Hallingdal, kanskje også fra Numedalsiden.

Utpå ettermiddagen begynte vi derfor retretten, og det var en tung marsj. Ikke bare fordi vi hadde tungt bær og sårede og sårede å dra med oss på skikjelker. Å dra på flukt er i seg selv deprimerende. I tillegg kom sorgen og forbitnelsen over at så mange av

kampene pågikk i fra som vanlig.

Også på østsiden av vannet var det skuddveksling. Noen av tyskerne var helt fremme ved våre stillinger, men deres spredte skyting gjorde ingen skade. Derimot kom en av våre utsendte patruljer på østsiden i kamp med en gruppe tyskere som hadde gått i stilling rett overfor Grantangen.

Vi hadde tildelt tyskerne et hardt slag. Noen av dem har senere fortalt at de ble overrasket over å møte så kraftig motstand på organiserte avdelinger som var utstyrt med mer våpen enn de selv hadde. Like gjerne oppgaver mistet 28 av angriperne livet, blant dem flere norske hirdfolk, mens omtrent like mange ble såret. Men seieren var kostbar. Sju av våre kamerater falt og to var hardt såret. Haglebubasen kunne vi ikke holde lengre. Hvis vi ikke kom oss unna, ville vi lett kunne omringes. Vi måtte regne med at tyskerne kunne komme igjen med større styrker, både fra Eggedal og Hallingdal, kanskje også fra Numedalsiden.

Utpå ettermiddagen begynte vi derfor retretten, og det var en tung marsj. Ikke bare fordi vi hadde tungt bær og sårede og sårede å dra med oss på skikjelker. Å dra på flukt er i seg selv deprimerende. I tillegg kom sorgen og forbitnelsen over at så mange av

Utpå ettermiddagen begynte vi derfor retretten, og det var en tung marsj. Ikke bare fordi vi hadde tungt bær og sårede og sårede å dra med oss på skikjelker. Å dra på flukt er i seg selv deprimerende. I tillegg kom sorgen og forbitnelsen over at så mange av

Utpå ettermiddagen begynte vi derfor retretten, og det var en tung marsj. Ikke bare fordi vi hadde tungt bær og sårede og sårede å dra med oss på skikjelker. Å dra på flukt er i seg selv deprimerende. I tillegg kom sorgen og forbitnelsen over at så mange av

rosne bakken på Frogaset. Det var en av de sårede som døde for oss under transporten.

Tilbaketrekningen var ellers vellykket og foregikk i god orden. Til tross for at tyskerne sendte store styrker — i alt over 2000 mann — opp til Eggedal og Hallingdal, fikk de ikke tak i noen av oss. Deltakerne på kurset fikk ordre om å ta seg hjem hver for seg som best de kunne etter forskjellige ruter, og alle kom velberret fram.

Vi som hørte til den faste styrken, trakk oss først et stykke ned langs veien mot Bromma, og tok så av nordover — først over bløte, åpne myrer som skjulte alle spor — og deretter inn i skogen. I en godt skjult hytte i skogen etterlot vi midt på natten to sårede sammen med avdelingens unge medisiner og en ordonans, og så dro vi videre til en gammel seterlend, Rustadstølen, øverst i skogbeltet ovenfor Bromma, ca. 20 km nord for Haglebu. Dit nådde vi i grålysningen morgenen etter, dødstrøt, men lettet over å få tak over hodet og få hvile ut etter et dramatisk døgn.

Heldigvis for oss satte det inn med et kraftig snøvær i de nærmeste dagene. Det gjorde sikten dårlig, og snøen skjulte alle spor. Fra Rustadstølen kunne vi mellom snøbygene se ned i dalen der

Det var så vidt snøen bar, men vi nådde fram til Haglebu der det sørgelige syn av nedbrente hytter møtte oss. Også på Djupsjøen hadde tyskerne svidd av hytter, og i razziaene deres innover fjellet hadde de fått tak i en del av våpenlagrene, blant annet det vi med så mye strev hadde gravd ned ved Hornsjøen.

Men nå kunne vi glede oss over at tyskerne hadde kapitulert. Hjemmestyrene kunne tre i aksjon uten å behøve å løse et skudd. For oss var det en ubeskrivelig lettelse. Ikke minst på bakgrunn av det som hadde skjedd på Haglebu knappe to uker tidligere.

Mange har stilt spørsmål om at tyskerne hadde kapitulert. Hjemmestyrene kunne tre i aksjon uten å behøve å løse et skudd. For oss var det en ubeskrivelig lettelse. Ikke minst på bakgrunn av det som hadde skjedd på Haglebu knappe to uker tidligere.

Men nå kunne vi glede oss over at tyskerne hadde kapitulert. Hjemmestyrene kunne tre i aksjon uten å behøve å løse et skudd. For oss var det en ubeskrivelig lettelse. Ikke minst på bakgrunn av det som hadde skjedd på Haglebu knappe to uker tidligere.

Hjemmestyrene marsjerer inn på Bragernes torgv under den store marsjering etter frigjøringen i 1945.